

Cantor d'Egara. — Pere Antoni Ventalló y Vintro.

LA CIUTAT DEL FUM

LLEGENDA

dedicada á las classes industrials y obreras de Tarrassa

Y EN SA REPRESENTACIÓ

al Excm. Ajuntamént, Cambra de Comers

é Institut Industrial de dita ciutat.

PUBLICADA

AB MOTIU DE LA EXPOSICIÓ LOCAL OBERTA EN 3 DE JULIOL DE 1904

Estampa de Henrich y C.^a en comandita.—Barcelona

Biblioteca Central
Terrassa

1218040031

CL 833.5 Ven

La Ciutat del Fum

«Ora et labora.»

Als peus del munt altíssim — que 'l rich Vallés domina,
Y terra li assenyala — á la nau mallorquina,
Quant pe 'l Mediterrani — posada prora al nord,
Saltant montanyas líquidas — va pe 'l mitx-jorn inflada,
Cercant en la calitja — la cima al Cel clavada,
Que guía de Barcino — al famosíssim port;

Que traspasant l'atmósfera — hont viu l'alada rassa,
Desdenya al *Sant Geroni* — que cap vivent traspassa,
Abdós l'ethérea volta — furgant del firmamént;
Al peu d'eixa feréstega — misteriosa montanya
Hont té 'l *Drach* cova horrible — á més de la *Simanya*,
(Llochs d'hórridas llegendas — que conta nostra gént;)

Hi ha una planúria espléndida — de verda pampolada,
Qu'apar que d'esmeragdas — tot' ella es tatxonada,
Catifa d'oliveres — y ceps y pinabets;
Y d'ella en mitx, fantásticas, — com gegantinas teyas,
De dos ciutats fumejan — excelsas xemeneyas,
Que de Stambul recordan — lo bosch de minarets.

Llegenda sé antiquíssima — que com la de la lloba
Qu'á Rómul alletaba — son noble origen proba,
Digne de serne en marbres — pe 'ls futurs temps trasllát;
Que diu la forsa enérgica — que 'l catalá desplega
Al caliu d'amor patri, — quant éll treballa y prega,
Lo mall baixant y alsantlo, — á Deu lo cor alsát.

R. 2468

D'una gran rassa històrica — es l'una 'l cementiri;
Fet en cent hecatombes — en setgles de martiri,
Mogut pe 'ls terratremuls — qu'han transvalsát lo món,
Cent voltas l'erba túpida — cubriren de sas tombas,
En ja oblidats diluvis — las aguas de las trombas,
Qu'ab los sols de tants setgles — vapors del Cel ja son.

Baix de la crosta rústega — de l'argilenca terra,
Qu'avergonyida amaga — los grans crims de la guerra,
Y en pau, pa dona als pobles — fentlos més forts y braus,
Pilars jauhen de pórfiri — volcats d'arrel y soca,
Jaspejadas piscinas — de transparenta roca,
Y rics mosáichs, que fórenne — d'enderrocáts palaus.

També d'un culte idólatre — cent escampáts indicis,
Fragments d'idols y vasos — y aras dels sacrificis,
Qu'un vell passát esmentan — que dona espant y horror;
Y al-labastrinas ánforas — de formas delicadas
Y márbreas esculturas — pe 'l Grech art ciselladas
Y pebeters y llántias — joyells d'argent y d'or.

Com d'altre terra Itál-lica — nova Herculá ó Pompeya,
Si la terrosa capa — fonda solqués la reya,
Surgir d'allí veuríam — encara una ciutat.
Es ara una necrópolis — cuberta per la terra;
Si 'l torb, lo terratremul — la soterrá, ó la guerra,
Lo món may volgué dirho; — l'Història ho té callát.

Jo la somnió ab éxtassis; — piadosa ma memòria
Pedras sens treva apila — per reconstruir sa història,
Sas runas, sos vestigis — combina y reuneix;
Y aixís, bé que fantástica — voltada de misteri,
Del cor qu'ardent la evoca — no resistint l'imperi,
Més bella que Palmira — devant se 'm apareix.

Y veig sas torres értigas — que 'ls núvols desafian
Y á dins de las arqueras — hont gerifalts hi nían,
Las ombras bellugarse — dels fréstechs ballesters;
Y al llarch dels murs ciclópeos — que 'l sol ponent reflectan,
Las llansas y cuyrassas — que breus llampechs projectan,
Del sol que 's mor, al rébrenne — los resplandors derrers.

Veig una tropa bárbara — qu'en mitx de la polsina
Ab greu brugit s'atansa, — vers la ciutat camina,
Dantne 'ls cavalls alegres — bots, y anhelants renills;
Y ab negre cara estúpida — vessant rencunia fera,
Altre d'esclaus, seguida — del rich botí, y derrera
Genets en bél-lichs poltres — ruents d'or, los capdills.

Es la gran cohort indígena — que ja del Assia torna,
Al guerrer escortantne — qu'á llur casal retorna,
Prés ja 'l comiát del Cèssar — cenyit per ell de llor;
Qu'es lo soldat d'indómíta — nissaga catalana,
Qu'al Assia aná per Roma — sa noble sobirana;
«¡Es Granni, es lo Procónsul!» — diu tot somniant mon cor.

Y vías veig llarguíssimas — bullint de cavalcadas,
Y en miradors y plassas — matronas enjoyadas,
Com si d'una gran festa — ja 'n fos aquest lo jorn;
Palaus, salas espléndidas — y fochs y llumenárias,
Y una inmensa gentada — qu'ab vítors y cridárias
Festeja del patrici — lo victoriós retorn.

¡Quína es eixa metròpoli — sens nom y sens història
Tant plena de grandesas, — que no ha deixat memòria
Y ficció sols del poeta, — somni febrós apar!
Roma tingué son Rómulus; — Barcino, Alexandria,
També en son nom ja portan — noble genealogía;
¡Quin poble, rassa ó héroe — nom li volgué posar!

No es, no, que en la pelásgica — duptosa etat, nascuda,
Quedás com tantas altras — en mitx l'ombra perduda
D'un passát, que s'esfonza — del temps en la negror.
Ni es altra ciutat llúbrica — Sodoma ni Gomorrha,
Que Deu irát abrusa — y al fondo abim ensorra,
Llur nom cubrint d'oprobí — de dol etern y horror.

Qu'en mitx de la nit ténébre — hont resta sepultada,
Cent voltas á mi en somnis — me la mostrá una fada,
La que 'ls meus cants inspira — y á mon esprit son vol;
Vestida ab clarors mágicas — llensa de llum diluvis,
De llum, quals raitgs vivíssims — son de la gloria efluvis,
Que la foscó dissipan — del món, de pol á pol.

Y he vist l'excelsa fábrika — de la ciutat cristiana,
Y ohit lo toch solemne — de mística campana,
Brandánt ab veu severa — damunt sa Cathedral;
Y 'ls ecos del *Magnificat* — encar m'apar ressonan,
Dels sacerdots y verges — qu'en ells sas veus confonan,
Del dormit món trencantne — la calma sepulcral.

Ciutat per molts fou mítica — y encara ho fora, encara,
Si tots quants preguntaren — ¿hont fou la gran Egara?
No haguessen vist los restes — que d'ella hi ha... ¡tant sols!
Devant sa ossera tétrica — respecte y pahor tots senten,
Y fins l'alé 's contenen — de por que no s'esventen
Dels aires per los ámbits — en invisible pols.

D'una gran rassa històrica — allí hi ha 'l cementiri;
 Mes, com del fons de l'aigua — brota triuphant lo lliri,
 Aixís brotà la vida — dels antres de la mort;
 Com si una forsa hercúlea — de la estingida rassa
 Xuclés d'aquells terrossos, — potént surgí *Ter-rassa*,
 Com un poble de titans — gran, vigorós y fort.

Miraula, mes no; estática — la vista 's quedaria;
 Més val que 'l vol segueixi — ma pobre fantasia,
 Qu'en cantarne á tot'hora — grans gestas se complau;
 Veureu grandesas ínclitas — y com d'entre las runas
 Naixént, conta sas horas — per glorias y fortunas
 En las més nobles lluitas — del Trevall y la Pau.

En la barbarie indómita — encara 'l mon dormía;
 Quan la lley sols del ferro — per lley se conexía,
 Féras sentne los homens — líbichs deserts los camps,
 Lo ferro ella pacífica — clavá en las llençadoras,
 Y al trevall consagrada — del jorn á totas horas,
 Per sos telers furientas — brunzían com los llamps.

Y 'n treya d'ells magníficas — telas de rica llana,
 Que dels palaus cercaba — la pompa cortisana,
 De mitx mon recullintne — en or d'Ophir tribut;
 Y sovint veyá 'l Bósphore, — gronxantne sas galeras,
 L'enmarletada torre — brodada en sas senyeras,
 Del seus Gremis y Cónsuls — gloriós segéll y escut.

Gal·lípoli y Salónica — be prou las coneixían,
 Que 'ls Dardanel y 'l Mármara — veleras recorrián,
 Dels mars d'Oriént seguintne — tots los recons y afraus;
 Chipre, las illas Jónicas — Rodas y altras cent illas,
 Rururada en las onas, — vegeren per sas quillas
 L'estela que hi deixaren — un jorn las Tyrias naus.

Y en llur trevall fanática — com lo blat la formiga,
 Aquí, apila la llana; — com l'aranya, la lliga,
 La torsa y la retorsa, — la trama y la teixeix;
 Del sol, per arts alchímicas, — la llum desfá en matissos,
 Y en ells banya sas telas — que 's tornan ríchs tapissos,
 Draps que mercan Reginas — draps que tothom vesteix.

Y prest, té fama olímpica — en un y altre hemispheri;
 Secrets no té per ella — ja l'Art, ni té misteri;
 Sols coneix tres paraulas: — «*llana! trevall! javant!*»
 Nous murs alsant frenética — y novas xemeneyas,
 Que son triomph illuminan — ¡com las encesas teyas,
 D'August al vol del carro — al Capitoli entrant!

Com en l'estació cál·lida, — sols una espurna encesa,
 Caiguda en la boscúria, — dels romanins fa presa,
 S'escampa, y prest la plana — s'arbola espetegánt;
 Així un jorn fecundíssimas — sa gloria espurnas llensa,
 Y prop d'ella un incendi — d'emulació 's comensa,
 S'extén per la planúria — y creix potént, gegánt.

Mes no com en las índicas — inmensas explanadas,
 Hont sembla 'l foch á voltas — un mar ab sas onadas,
 Qu'á tort y á dret s'escampa — portant la destrucció;
 Que á la claror espléndida — que fins als núvols puja,
 Com naix lo gra y verdeja — darrera d'una pluja,
 D'altra ciutat ja grilla — ja brota la llavor.

Farga inmensa de cíclops — apar prest; la fumera
 Lo sol cubreix á voltas, — juntantse á la carrera
 Dels núvols, que pe 'ls àmbits — la marinada empeny;
 Remors estranys exírenne — semblants al terratrémul,
 Y un jorn, ja ple d'angúnia, — al *Sant Llorens*, son émul,
 Volía interrogarlo — lo ja cap blanch *Montseny*.

Quant desfentse tot sópitas — las mágicas boiradas,
 Lo sol que rient naixía — damunt las serraladas,
 En mitx de la planúria — mostrali altra ciutat;
 Y á centas las altíssimas — fumantas xemeneyas,
 De en mitx dels camps surgían; — d'aquells solchs que las reyas,
 ¡Oh Deu! tant sols obrírenlos — per humils grans de blat!

Nova ciutat, qu'impávida — dels camps las fitas llensa,
 Y vol cubrir la terra — tantost son jorn comensa,
 ¡Aigla fora dels Andes — si Deu la fes aucell!
 Desde aquell punt las crónicas — quant parlan de Tarrassa,
 Desde aquell punt la Fama — per tot arréu ahont passa,
 Dos noms junta en sos llavis — ¡Tarrassa y Sabadell!

Així 'l mon ha de véurerlas — per art de la Fortuna,
 Juntarse en la planúria — de dos ciutats fentne una,
 Del sol dels futurs setgles — á la propicia llum;
 Com juntas de llurs fábricas — pe 'l mon las maravellas,
 Y junts fins als reyalmes — ja van de las estrellas,
 Llurs cántichs, llurs pregárias — llurs espirals de fum.

Llavors de las fondíssimas — entranyas del planeta,
 Tant bell punt eixa boda — la patria tingui feta,
 Ja cal, ja cal que 'n treguin — montanyas de carbó;
 Que la nova metròpoli — d'entre las cendras nada,
Ciutat del fum pot serne — tant sols anomenada,
 Perque de xemeneyas — ja'n contaré un milió.

DIPUTACIÓN PROVINCIAL
 DE BARCELONA
 —
 BIBLIOTECA POPULAR
 DE TARRASA

Reg. 2468
 Sig. 433.5
 Ven

D'Orient las ciutats bíblicas — del fabril art empori,
Per l'Art may prou ploradas — per setgles que las plori,
Perque al cim de la gloria — pujaren pe 'l Trevall;
Tyro y Sidon, quals púrpures — los sobirans vestian,
Y 'l món de ricas telas — industriosas rublíban,
Han renascut, floreixen — en catalana vall!

Del Montserrat la célica — cima del *Sant Geroni*,
Quant tapantse de núvols — fa que sa veu retroni
Del *Montseny* á l'orella — y del vehí *Sant Llorens*,
A sos companys atlétichs — qu'ab ell lo cel puntalan,
Diu que la fumarola — qu'abdos ciutats exhalan,
Quan allá dalt arriba — te ja 'l perfum d'incens.

Que hi puja entre las místicas — invocacions cristianas,
Que brotan de llurs temples — als brands de las campanas,
Que 'ls cors á Deu aixecan — ¡á Deu, de tot Senyor!
Mentres de las mils máquinas — los remors s'hi confonan,
Y las brunzentas rodas — com llamps mils voltas donan,
Y xiulan las calderas — y brama lo vapor.

Y la qu'es pátria d'héroes — y 'l sceptre d'or empunya
De l'espanyola indústria, — la noble Catalunya,
Ab just orgull las mostra — als pobles per mirall;
«¡Tyro y Sidon, miréuselas!» — «¡aquí las tinchl!» exclama,
Nascudas de las cendras — que 'l patri amor inflama,
Al calor fecundíssim — de la Fe y del Trevall!

Tú, que d'aviór tant inclita — lo noble escut ostentas,
Mantén bé las calderas — de nit y jorn bullentas;
Digna filla d'Egara — serás obrant aixís;
Sempre avensánt impávida, — escámpat per la plana;
Pensa qu'has d'ajuntarte — un jorn ab ta germana;
Si 'l barránch te destorba, — salta 'l Vall paradís;

Y cada jorn més fábricas — proclamin tas grandesas;
Dels teus fornáls las boiras — per l'ample espay extesas,
Del astre rey amaguin — l'irresistible llum.
Tasca teva es noblíssima; — ja en ella 'n vens de rassa;
Y aixís dirá l'História — «¡Miréu, miréu Tarrassa!
¡Es la filla d'Egara! — ¡Es la ciutat del fum!»

Pere Antoni Ventalló y Vintró.

(Cantor d'Egara)

